

"סנאט" מספר 285 בנושאים מדיניים :

תוכנית ההתכנסות

תמצית

1. שלושה אזורים להתכנסות: ירושלים, בקעת הירדן וגושי הישובים הישראליים ובראשם עוטף ירושלים.
2. בשטח ההתכנסות המשתרע על 43% מהגדה מתגוררים כ-380 אלף ישראלים ב-52 ישובים ו-270 אלף פלסטינים, רובם במזרח ירושלים.
3. משאר השטח יפנו כ-40 אלף ישראלים המתגוררים ב-31 ישובים.
4. עמדת הפלסטינים, העולם הערבי והקהילה הבינלאומית ככלל תתמוך בכל מהלך שיצמצם את הכבוש הישראלי בשטחים, אך היא לא תעניק שום הכשר למציאות שישראל מבקשת ליצור באמצעות מהלכים חד צדדיים.
5. המפלגות בישראל מימין לקדימה יתנגדו למהלך חד צדדי ללא תמורה מדינית בעוד שהיא עצמה ומשמאל לה יתמכו בו בהיעדר מו"מ אפקטיבי.

תוכנית ה"התכנסות" אמורה ומבקשת להיות ליבת כהונתו של אהוד אולמרט כראש ממשלת ישראל. זה הצהיר במסגרת נאום הניצחון בבחירות לכנסת ה-17 כי " בתקופה הקרובה נשאף להביא לעיצוב גבולות הקבע של מדינת ישראל כמדינה יהודית עם רוב יהודי וכמדינה דמוקרטית". בנאום הודגש כי ישראל "תפעל לעשות כך במשא במתן והסכם.." וכי " אין תחליף טוב יותר להסכם שלום.." אך "אם (הפלסטינים) לא יעשו כן, תיקח ישראל את גורלה בידה ועל בסיס הסכמה לאומית רחבה בתוכנו, והבנה עמוקה עם ידידנו בעולם, ובראשם ארה"ב, נפעל גם בהעדר הסכמה איתם." בכדי לעמוד על מהותם ותוכנם של גבולות הקבע אותם מבקש אולמרט נפנה לתוכנית המדינית שבמצע מפלגתו "קדימה", ונשרטט את המפה המיוחלת לאור שלושת העקרונות המופיעים בה:

צוות ההיגוי

מר עוזי ברעם, יו"ר
ח"כ גלעד ארדן
מר הרמן בונץ
ח"כ ד"ר יוסי ביילין
ח"כ איתן כבל

חברי צוות ההיגוי בעבר

יו"ר ראשון,
הנשיא חיים הרצוג ז"ל
יו"ר שני,
מר חיים י. צדוק ז"ל
ד"ר יהודה לנקרי
ח"כ מיכאל איתן
עו"ד יוסי כץ
ד"ר וינפריד וייט
ח"כ גדעון סער
ח"כ יצחק הרצוג, שר
ח"כ אתי לבני

בשיתוף:

קרן פרידריך אברט
חסויות:
משה קורניק

Steering Committee

Mr. Uzi Baram Chair
Mr. Gilad Erdan, MK
Mr. Hermann Bünz
Dr. Yossi Beilin, MK
Mr. Eitan Kabel, MK

Former members of the steering committee

Former Chair,
The Late President
Chaim Herzog
Former Chair,
The Late Mr. Haim J.
Zadok
Dr. Yehuda Lankry,
Mr. Michael Eitan, MK
Adv. Yossi Katz
Dr. Winfried Veit
Mr. Gideon Saar, MK
Mr. Isaac Herzog, MK
Minister
Ms. Eti Livni, MK

In cooperation with:

Friedrich Ebert
Stiftung

Sponsors:

Moshe Kornik

"הכללת אזורים נדרשים לביטחון ישראל" - בכדי להגיע לקונקרטיזציה של אזורים אלו נוכל להיעזר גם ב"מפת האינטרסים הביטחוניים" שאושרה על ידי ממשלתו של נתניהו ב-1998, ולהגדיר בקטגוריה זו את בקעת הירדן בחלופה המורחבת שלה.

זו כוללת, על פי משנתו של שרון, את "דרך אלון" ו"המדרגה שמעליה", ואת שטחי האש של צה"ל במדבר יהודה, משתרעת על פני כ-1850 קמ"ר כ-33% מהגדה ומתגוררים בה כ-10,000 ישראלים ב-29 ישובים מוכרים. נציין כי לבקעת הירדן ישנה חלופה צנועה יותר המבוססת על כביש מספר 90, וכן נדגיש כי שטח זה, כפי הנראה, יישמר בשליטת ישראל, שעה שזו תאמץ מהלך חד צדדי שלא במסגרת הסכם קבע.

"הכללת מקומות קדושים לדת היהודית וחשובים כסמל לאומי ובראשם, ירושלים המאוחדת, בירת ישראל" - בקטגוריה זו נגדיר את ירושלים בגבולותיה החדשים כפי שאלו הוצבו באמצעות גדר ההפרדה והעמידו את היקף השטח שממזרח לקו ה"ירוק" על 74 קמ"ר, מספר כמעט זהה לגודלה של מזרח ירושלים, העומד על 70 קמ"ר. לכך נוסיף רק את קריית ארבע והישוב היהודי בחברון, עיר האבות, לרבות הציר המוביל אליהן מהקו הירוק, המשתרעים על 65 קמ"ר נוספים ומתגוררים בסך-כול 7,000 ישראלים.

"הכללת מקסימום מתיישבים יהודיים בפועל, בדגש על גושי ההתיישבות" - יהיה זה נכון להיעזר בגדר ההפרדה ההולכת ונשלמת בכדי להגדיר את "גושי" ההתיישבות, ונזכיר כי מרחב ה"תפר" מהווה גם הוא את "מרחב הביטחון המערבי" על פי משנתו של שרון. ראשית, שלושת ה"גושים" המהווים את "עוטף" ירושלים - גבעת זאב, מעלה אדומים וגוש עציון המורחב. אלו משתרעים על כ-165 קמ"ר ומתגוררים בסך-כול 88,000 ישראלים ב-17 התנחלויות. שנית, "גוש" אריאל קדומים, שעל פי החלטת הממשלה מ-30 באפריל 2006, יתפצל בעתיד לשתי "אצבעות", המשתרע על פני 123 קמ"ר ומתגוררים בו כ-38,000 ישראלים ב-14 התנחלויות. שלישית, "גוש" חשמונאים, המשתרע על פני כ-12 קמ"ר ומתגוררים בו כ-36,000 ישראלים ב-5 ישובים. לבסוף, ניתן להוסיף את ה"גושים" הקטנים, כמו שקד, אלפי מנשה, צופין ואחרים המשתרעים על פני שטח של כ-153 קמ"ר ומתגוררים בסך-כול 25,000 ישראלים ב-14 התנחלויות.

התמונה הכוללת המתקבלת מניתוח זה מצביעה על כך שאולמרט יבקש לשמור, עם גדר ובלעדיה, במהלך ההתכנסות החד צדדי, על שטח בהיקף של כ-2,440 קמ"ר המהווה כ-43% משטח הגדה המערבית, בו מתגוררים ב-52 ישובים, 377,000 ישראלים (לרבות השכונות היהודיות במזרח ירושלים) המהווים כ-90% מהישראלים המתגוררים מעבר לקו ה"ירוק". בשטח זה עדיין ייוותרו כ-270,000 פלסטינים, רובם במזרח ירושלים וחלקם בשטח H2 שבחברון. ביתרת השטח, יבקש אולמרט לפנות או "לכנס" כ-40,000 ישראלים המתגוררים ב-31 ישובים מוכרים, ביניהם, עופרה, עלי, שילה, בית אל ואלון מורה.

מה סיכוייה של מפה זו ליהנות מ"הסכמה לאומית רחבה בתוכנו, והבנה עמוקה עם ידידנו בעולם, ובראשם ארה"ב"? מפה זו תזכה ללא ספק לתמיכה כמעט מקיר לקיר במערכת הפוליטית בישראל באם מובטח היה כי הייתה הופכת לגבולות קבע מוכרים. יתרה מכך, ניתן להניח כי המפלגות מ"קדימה" ושמאלה היו נפרדות אף מבקעת הירדן ומדבר יהודה במסגרת הסכם קבע שהיה מותיר בריבונות ישראל 10% מהגדה. אך במסגרת תוכנית ה"התכנסות" החד צדדית, נראה כי כל המפלגות מימין ל"קדימה", ובראשן "הליכוד", יתנגדו לכל מהלך חד צדדי משמעותי הכרוך בפינוי ישובים ללא כל תמורה מדינית והמפלגות המפד"ל והאיחוד הלאומי יתנגדו לכל פינוי.

בקרב הפלסטינים, הפת"ח והחמאס יברכו בצנעה על כל נסיגה ישראלית, אך בעוד הראשונים, יסתייגו מהמהלך שיחזק לטענתם את יריביהם הקיצוניים, ויחזרו ויטענו כי הבסיס לגבולות הקבע היא החלטה 242 והסכם בין הצדדים לאורה, האחרונים, בהתאם להצהרותיהם עד כה, יפסלו כל הכרה בגבולות שישראל מבקשת לקבוע, ויחזיקו בעמדתם השוללת הכרה בישראל בכלל.

העולם הערבי חזר ואימץ את החלטתו ממרץ 2002 הקוראת לשלום מלא ונורמליזציה עם ישראל בתמורה לנסיגה ישראלית מלאה לקווי יוני 1967 והקמת מדינה פלסטינית שבירתה במזרח ירושלים.

בעמדה האירופית מאומה לא השתנה מאז שתשע חברות בקהילה האירופית הכריזו ביוני 1980 בוונציה כי על ישראל "לשים קץ לכיבוש הטריטוריאלי שהיא מקיימת מאז 1967", וש "לא יקבלו כל יזמה חד-צדדית שתכליתה לשנות את מעמדה של ירושלים". ביחס לגושי ההתנחלויות שישראל מבקשת לספח "הינן סבורות כי התנחלויות אלה, כמו גם השינויים במערך האוכלוסייה והרכוש בשטחים הערביים הכבושים, הן בלתי-חוקיות בהתאם לחוק הבין-לאומי". כך שלשאלה לא צפויה עדנה מהיבשת האירופית. נהפוך הוא, זו תילך ותגביר את צעדי ההחרמה כנגד הנוכחות הישראלית בשטחים.

ארה"ב בראשות הנשיא לשעבר קלינטון, חרגה מהעמדה הבסיסית האמריקאית, שעה שזה הציג בדצמבר 2000 את תוכניתו להסדר קבע על פיו מעבר לסיפוח הישראלי ופיצוי טריטוריאלי מסוים לפלסטינים, ישראל תיהנה מ-3 אחוזים נוספים משטחי הגדה יהודה ושומרון, ללא כל פיצוי לפלסטינים. אך היה זה דווקא הנשיא הנוכחי בוש, שבאפריל 2004, במכתב התשובה לשרון, הודיע כי אומנם "יהיה זה בלתי מציאותי לצפות שתוצאות המו"מ יסתיימו בחזרה מוחלטת לקווי שביתת הנשק מ-1949" אך מיהר להוסיף כי "יהיה זה מציאותי לצפות שהסדר קבע יושג רק על בסיס שינויים שעליהם תהיה הסכמה הדדית".

לסכום, ממשלת ישראל בראשותו של אולמרט יכולה לפנות התנחלויות ממזרח לגדר או להוציא שכונות פלסטיניות בירושלים מחוצה לה. השיקולים למהלכים אלו יכולים להיות רבים ושונים, שעיקרן היערכות ביטחונית ישראלית טובה יותר וחיזוק התודעה הישראלית בדבר הצורך בהפרדה מדינית ודמוגרפית בין שני הצדדים. אך קשה יהיה להניח כי באמצעות מהלכים חד צדדיים ניתן יהיה להגיע לגבולות קבע מוכרים לישראל. עמדת הפלסטינים, העולם הערבי והקהילה הבינלאומית ברורה ומוצקה. תתמוך היא ככלל בכל מהלך שיצמצם את הכבוש הישראלי בשטחים, אך היא לא תעניק שום הכשר למציאות שישראל מבקשת ליצור באמצעות מהלכים חד צדדיים בנוסח "ההתכנסות".